

پاشى يين كه سان نه «جيناوى لكاو...»

بهي و جارهك دن نمونين خوه بنيره ، دى چاك بينه كو چوژ وان يين كو گوټى : «جيناوى لكاو . . .» بى ناف يان جهناقين كه سى يين جودا (جيناوى كه سى جودا) بو هه مان دهورى ريزمانى نه هاتينه . نه فهزى وي چهندي دگه هينه كو نهو به نى نه شين دهورى خوه يي ريزمانى بگه هينز و كه سى مه به ست زى دياركن بى هاريكاري يا تشتهك دن - ههروه كو (م - ت - ي - مان - تان - يان) د كورنانجى يا خوارى دا دشين . لهو نهز دگهك دكتورى مه كو نه (كوټاي كردار) ن ، لى نهز دگهك نيم كو (جيناوى كه سى لكاو) بن . . . به لكو لبا من (مه كه نزي) ف راستى يا وان كه قى به ده مى ب (دوو فله لانكين كه سان - يان پاشى يين كه سان) (Personal ending) ددانه (۲) ، چكو هاريكاري يا دهركه فتنه كه سى دكن د رستى دا - يان - مانا كه سى د رستى دا ته فاف دكن .

نمونه بو قى به كى : د كورمانجى يا خوارى دا دى بيژى :
(خواردم - خواردت - خواردى - خواردمان - خواردتان -
خوارديان)

لفى درى هموو كه س ددريان و چو وه كه هئى تيدا بينه كو پيتي ب تشتهك دن به دا دياربكه . . . لى نه گهر هم بيژن :
(نقستم - نقستى - نقست - نقستن)

نورى (نقستن) L دووماهى مه به ست زى كه سى نيكي يان دووى يان سى يي كومه ؟ هه لبت نه گهر بي تاواي به ، هم نزانن - تا تشتهك دن نه هئى ژ مه را روون بكه . لهو نه فه نابنه

دگوارا كاروانا هممار (۳۸) دا و ژلا پهرى (۱۳-۲۰) ى ، سه يداني هيزا د . نه وره جاني حاجى مارنى گوتارهك نفيسيوو بى نافي : « جيناوى كه سى لكاو له ديالكتي كورمانجى بوورودا » .

چو - بو شاره زايي يا دكتورى ناهى گوتن د مه يدانا زمانى دا ، چكو نه وين د قى مه يدانيدا كاردكن بهايى وي چاك دزانن ، لى لبا من دكتورى د قى گوتارى دا له زكري به ، لهو د سر هنده نه راستى يين هوورپا بوورى به .

من د قى نهز ل سهر وي چهندي راوستم - دا هه كه بوچوونين من دخه له ت بن ، دكتورى هيزا ژ من و يين وه كو من را راست كه ن .
۱ - زرى فهو د نافي گوتارى دا دكتورى گوټى به : «جيناوى لكاو . . .» .

پاشى ديژه : «نه گهرچى ده ستهى دووه مى جيناوه كان وهك ده ستهى به كه م چالاك نين ، به لام نه مانيش ههروهك ده ستهى به كه م ده توانن بينه به شيك له رسته و دهورى كارا يان به ركار بينن و جگه له وهى به كرداره وه ده لكين ، ههروه ها ده چنه سهر گه لى به شه تاخوتنى (۱) تريش و . . . جا بو به راست نيه به كوټاي كردار له قه لم بدرين .» و د په راويزاندا ديژه : « دواتر به نمونه و به لگه نهو راستى به نيسپات ده كه ين» و وه كى گوټى گه لهك جوان نهو چهنه نيسبات كرى به . . . لى نه گهر دكتور

دهست نيشان دكه (م - ي - « . » - ن) ، لى لبا من ده مى دكتورى هيڙا قباى فى يه كى يان بوچوونا خوه بو فان پاشى يان نيسبات بكه بسهر هندهك نه راستى يان هووردا چووى به . . لهو نه زى نهو بدوورو دريڙى (بوچوونا خوه) لسهر فى بابته دياركم :

هندي پاشى يان كه سانن د دايالكتا كورمانجى يا ژوورى دا ، نه نى كيش لسهر پاشى يا كه سى سى نى كت هه به ، لهو من دفى هوون هوور لى كه سى بنپرن .

أ - هندي كارى (verb) رستى د ده مى بوورى (past temse) دابه «چ رهنگى به» ته گهر هاتو پاشى يان كه سان پيرا هاتن - كه سى سى نى كت چو وه رناگره . بو نمونه :

۱ - بوورى نى نى خبارى نى تپهر . ته گهر فونبا بهرى پاشى يان كوئسونانت (consonant) و (i) به :

(جيناو) . ههروه سا يان كورمانجى يا خوارى زى كو نهفه نه : (م-ي-« . » - ن - ن - ن) وهكى دكتورى بخوه نيسبات كرين^(۳) ، چكو نهو زى يان كه سى دووى و سى نى كوم وهك ههفن .

هه چهنده دكتورى ب (بيهن) ناف كرينه^(۴) ، لى ههكه نهو په يفا يان نهو مورفا دگهل دهى بو هه مان دهورى ريزمانى (هه چهنده باهرا پتر دگهل هندهك ژوان) ژوى ب هيتر به و پتر وى دهورى ريزمانى روون و تاشكه را بكه ، چما نهو په يف يان موفيم دى به (ته نكيد) و نهوا بيهنزو نه شى دهورى ريزمانى بقه نجي بچى بينه دى به (ته صل) ! . . هه لبت يا يه كى (ته صل) هه يا دووى (ته نكيد) .

۲ - هه چهنده بوچوونا دكتورى تم وتم راسته ده مى پاشى يان كه سان (Personal ending) د كورمانجى يا ژووى دا بى تاوايى

دوره وام	ته قاف	دور	ساده	ته نمز
دخاندم	خاندى مه ^(۵)	خاند بووم	خاند م	ته نمز
دخاندى	خاندى به	خاند بووى	خاندى (xandiy)	من تو
دخاند (.)	خاندى به (.)	خاند بوو (.)	خاند (.)	ته نهو
دخاندن	خاندى نه	خاند بوون	خاندن	ته نم من هوون ته نهو

ته گهر فونبا بهرى پاشى يان قاول (Vowel) به :

بهرده وام	ته قاف	دور	ساده	ته نمز
دهيلام	هيلامى مه	هيلام بووم	هيلام	ته نمز
دهيلامى	هيلامى به	هيلام بووى	هيلامى	من تو
دهيلا (.)	هيلامى به (.)	هيلام بوو (.)	هيلا (.)	ته نهو
دهيلان	هيلامى نه	هيلام بوون	هيلان	ته نم من هوون ته نهو

۲ - بووری یی ئیخاری یی تینه پەر . نه گەر فونیا بهری پاشی یان کونسونانت و (i) به :

دوور	تهفاف	بهرده وام	ساده	
کهفتبووم	کهفتی مه	دکهفتم	کهفتم	تهز
کهفتبوی	کهفتی به	دکهتی	کهفتی	تو
کهفتبوو (.)	کهفتی به (.)	دکهفت (.)	کهفت (.) ^(۶)	تهو
کهفتبون	کهفتی نه	دکهفتن	کهفتن	تهم هون تهو

نه گەر فونیا بهری پاشی یان فاو له به :

دوور	تهفاف	بهرده وام	ساده	
فریبووم	فریبه ^(۷)	دفریم	فریم	تهز
فریبوی	فریبه	دفرینی	فرینی (fry)	تو
فریبوو (.)	فریبه (.)	دفرینی (.)	فرینی (.)	تهو
فریبوون	فریبه نه	دفرینن	فرینن	تهم هون تهو

۳ - بووری یی ئینشانی یی تیپەر :

دوور	تهفاف	بهرده وام	ساده
کوشتبووبامه (۱) ^(۱)	کوشتبم ^(۸)	بکوشتبام	ته تهز کوشتبامه (۱)
(Kustbubame)	(Kustibim)	(bikustbam)	(Kustbame)
کوشتبووبابه (۱)	کوشتیبی	بکوشتبای	من تو کوشتبابه (۱)
کوشتبووبابه (۱) (.)	کوشتیبه	بکوشتبا (.)	ته تهو کوشتبابه (۱) (.)

«ی - یت - ت»

ی . . ی

کوشتبووبانه (۱)	کوشتیبین	بکوشتبان (۱)	ته تهز من هون تهو
-----------------	----------	--------------	-------------------------

۴ - بووری ئی ئیشائی ئی تینه پەر :

ساده	بهردهوام
ئەز نەستبامە (۱)	بنەستبام
تو نەستبايە (۱)	بنەستباي
ئەو نەستبايە (۱) (.)	بنەستبا (.)

تەقاف	دوور (۱۰)
نەستبم	نەستبووبامە (۱)
نەستبى	نەستبووبايە (۱)
نەستبىبە	«ئى-ت-ى» (.)

نەستبووبايە (۱) (.)

نەستبىن	نەستبووبانە (۱)
---------	-----------------

ئەم	ئەم
ھوون	ھوون
ئەو	ئەو
بنەستبان	بنەستبانە (۱)

ئەز ئى (۱) دەيم	ئەز ئى (۱) دەيم
تو ئى (۱) دەيم	تو ئى (۱) دەيم
ئەو ئى (۱) دەيم	ئەو ئى (۱) دەيم
«ئى-ت-ى» (.)	«ئى-ت-ى» (.)

ئەم	ئەم
ھوون	ھوون
ئەو	ئەو
ئىن دەيم	ئىن دەيم

ب - ھندى كارى رستى نەبوورى (دەمى نەو Present tense) دەمى نەو (Future tense) بە (۱۱) - و چى تىتى دى بە د رستى دا (ناف - جەنەف (جىناو) - پەسن (ئاوہ لئاو) . . (تەنى ئەدقېرلىق (adverbial) جەي نەبە) ، دەمى پاشى يىن كە سان پېرا دەين - كەسى سى ئى كت دى پاشى يا (۵) يا كەسى وەرگەر .
بۇ نمونە :

۳ - ھندى دەمى دەمى بەزى چ تېپەر چ تېپەر - چ قول ل بەرى پاشى يان بە يان كۆنسۆنانت و (i) ، ھەر وەك يىن دەمى نەونە . . لى بى رەنگى :
جەنەفى جودا + دى (۱۳) + رەھا (رەگ) نەبوورى يا كارى + پاشى يا كەسى
وہكو : ئەز دى چىم . ئەو دى ھى . ھوون دى خوەن . . . . تد .

۱ - دەمى نەو - تېپەر :
ئەگەر فونىا بەرى پاشى يان كۆنسۆنانت و (i) بە :
ئەز ئى (۱) دەيم
تو ئى (۱) دەيم
ئەو ئى (۱) دەيم
«ئى-ت-ى» (.)

۴ - پى نەفى ئەم دگەل نافی و جەنەفى . . . . تد . بىن ، چكو دكتورى باش دياركربە .
۳ - دكاروانا ھژمار (۳۳) دا و ل لاپەرى (۳۵) دكتورى گوتى بە : كو د دايالىكتا كورمانجى يا ژوورى دا (ئى) جەنەفى كەسى سى ئى كە - و د قېرىزى دا (كاروانا ھژمار «۳۸» ل لاپەرى (۱۳) ئى دىسا وە دېئە ، لى رۆن نەكرى بە .

ئەم
ھوون
ئەو
ئىن دەيم
ئەم
ھوون
ئەو
ئىن دەيم
۲ - دەمى نەو - تېپەر :
ئەگەر فونىا بەرى پاشى يان كۆنسۆنانت و (i) بە :
ئەز ئى (۱) دەيم
تو ئى (۱) دەيم
ئەو ئى (۱) دەيم
«ئى-ت-ى» (.)

لاتینی بنفیس دئی بی رهنگی به : (Ketne) و . . . نهغه ژ چپروکئی دیارده به .
نمونه بو فی قورمی :

- نهوی (عملی ترماسخی) بجه بدسهستی خوه د نفاگوندی مرگفت و مدهدهسه بینا کرینه ، و
مودهدهکی بجهوهزی دهرس گوئینه . (رهشید فندی - عملی تهره ماسخی . . . ل ۲۱۱) .
- وهکی ژ هشقئی سوئی به
نهف قبول بشیخی گوتی به

(صادق بهاءالدین نامیدی - هوزانفایت کورد . . . ل ۱۹۳)

(۶) - ل لاپهری ۱۱۴۰ ی بو پاشی یا (۵) دکوری نهف نمونه ثانیه : «تشاری ، چاخئی
نهو هاته مائی . . .»

هات) لغیری کاری بووری لی تیخاری لی ساده به - نو وهکو مه دیارگری دکوری بجهوهزی
دیارگری (بئیر گوتاری مبهست زئی - ل ۱۱۵۰) ، کهسی سی لی کت د فی قورمی و د فی
سیغه دا چوره رانگه ، لهو نهف نمونه نه راسته و ینکهای به ژ : کاری بووری لی ساده و (۵) یا
سمت دیارگری (ناراسته نیشانکهر - یان - (نارازی به یوهندی) .

(۷) - لغیری (ی) یا دووماهی یا رها بووری یا «فرین» ی و (ی) یا پارتیسیلی ههردوو
جووت دین و دینه ئیک (ی) (i)

(۸) - أ (ی) (i) یا فی قورمی زی د هنده پارچین دایلیکئی دا دبه (i) ، وهکو :

- کوشتم (Kustibim) - کوشبی (Kustiby) . . .

- ههرهکی د گوهه کیرا چویست و د گوهی دیرا دهره کتیب .

(صادق بهاءالدین - خانومان - . . . ل ۶۴۱)

- رهنگه ژ بیرا من چویست ، من نهو پاره دابه ئیکی یان زی دابه ب نشته کی . . . (صادق
بهاءالدین نامیدی - خانومان - . . . ل ۱۴۱۰)

ب - نهئی د فی سیغه و د فی قورمی دا نهگه کاری رستی لی بووری به ، کهسی سی لی کت
دئی پاشی یا (۵) و قورمین وی وهرگره . بو نمونه :

. . . ، یان ژ نشیغه که تبه (Ketibe) و لنگی وی شکسته

(محمد امین بوژ ارسلان - مهیرؤ - و عبدالکریم فندی دوسکی . . . ل ۵۰۰)

(۹) - (وو) یا فی قورمی زی د هنده پارچین فی دایلیکئی دا دهی گوهه رین بو (i) .

(۱۰) - أ دکوری ل لاپهری (۱۵-۱۶) ی قورمین فی سیغه نفیسه ، لی لبا من بی
ئاوایی من داتاین راسته تره . ههرچنده پروفیسور ک . ک . کوردویف دکتیا خوه دا (ریزمانی
کوردی به کهرسته می دایلیکئی کرمانجی و سوزانی - و . د . کوردستان موکریانی . . . ل
۲۵۳-۲۶۹)

پرهنگه دن لیکدایه ، چکوی ژ پارچک دن یا دایلیکئا کرمانجی یا زووری وهرگری به ،
لی لبا من نهغه پتر دکفه قالی ریزمانی .

ب - پهراویزا ۲۰۰ ی یا کو دکفه لاپهری ۱۹۰ ی زی نه راسته ، چکو کاری وی
نه بووری به (رهها بووری یا (زاین) (زانی) به ، لی نهغه (زان) (ه) ، نهگه بووری زی به (نم بیژن
(ی) بووی (i) ، نه تینه پهره وهکی دکوری دئی ، لهو (نهوی . . .) زی ژکوما (من - ته -
نهوی / نهوی - . . .) به نه نهو کوما جهناقین جودا بین پاشی بین کهسان بیژا دهین .

نمونه بو فی قورمی :

- پاشی ههکو هرزیت خو کرمانا دا هینه بیرئ :

(صادق بهاءالدین نامیدی - خانومان . . . ل ۵۰۰)

- . . ته نهز لهبر مژانا ههز شاندباما .

(صادق بهاءالدین نامیدی - خانومان . . . ل ۶۴۱)

(۱۱) - هندی کاری رستی لی نه بووری به :

أ - نهگه قونیمه کا کونسونانت یان فاو لا بیهیزا (i) لهبری پاشی بین کهسان به ، کهسی

سی لی کت دئی فان پهنگین پاشی یان وهرگره (ههره که لپارچه کا دایلیکئا کرمانجی یا زووری)
(۵ - ی - ی - ی - ی . . .) ، لی ژهر سفک کرنا ریزمانا زمانی نهی (۵) هلیژرن ، چکو
هه موو وهک بهک بکاردهین د فی حاله فی دا - نو د هنده حاله تین دن دا نهی (۵) بکاردهی .
دکوری زی نهف به که کری به .

ب - نهگه قونیمه کا فاو لا لهبری پاشی یان به ، کهسی سی لی کت یان چوره رانگه (پاشی یا
(. . .) یانزی دئی نهی «ت» وهرگره (دهند پارچین دایلیکئی دا) ، لی نهف «ت» هزی
زیده هی به - وهکی دکوری دیارگری ، چکو نهغه زی وهکو یا کرمانجی یا خواری به . (بئیره
پهراویزا (۳-۴) L ژووی) .

لغیری ژهرکو قونیا دووماهی یا کاری فاو له و (۵) یا پاشی یا کهسی سی زی فاو له - لی فاو له کا
بیهیز ، لهو ههردوو دئی نیکهلین و دهنگی وان دئی فسر دهنگی (۵) کهفه . لی نهگه قونیا
دووماهی یا کاری (۵) به ، ههردوو دئی بته ئیک (۵) .

(۱۲) - أ لغیری (۵) یا پاشی یا کهسی سی لی کت و (۵) یا دووماهی یا کاری جووت بوینه و
بوینه بهک (۵) .

ب - د هندهک پشکین دایلیکئا زووری دا نابیزن (دخوم) ، لی دیزین (دخوم) کو قونیا (۱)
یا (خوارن) نهوا دبه (۵) ژرهها نه بووری یا کاری دهاقین و لشوونا وی قونیا (و) قهله و دکن .
وهکو :

نهزی (۱) دخوم . نو وی (۱) دخوی . نهوی (۱) دخو (ت) .

(نم - هرون - نهو) یین دخون .

(۱۳) - ههرچنده دکور نمونا بو فی ده می ل لاپهری ۱۵۰ ی ئاواپی دینه : نهزی
بکهفم - توی بکهفی . . .

لی نهز دیزیم وهکی من درست تره ژهر :

أ - هندی مه نیشانکا لیکدای و دیار د زمانیدا هه به باشتره ژ ئیکا نه لیکدای و به لافه .
ب - نهو بجه (نیشانا ده می دهی) یا درست (دی ب) ه ، (بئیره : جهگه رخوین - اوو
دهسترا زمانی کوردی . . . ل ۱۵۱-۱۵۲ ، ل ۱۷۰-۱۷۱) لی لهنده پارچین فی
دایلیکئی قونیا (د) بووی (و) لهنده کا کهفتی به و لهندهک دن (ب) کهفتی به ، و لهنده کا ههردوو
کهفتیه نهی (ی) مایه .

نهئی بکهفی دکور ل لاپهری (۱۵) ی خهلت کری به چکو نفیسی به : - توی بکهفی
- نهوی (نهو ، وی) بکهفه

نهگه لغیری (د-یان-و) کهفتیه دفا دکوری بی ئاواپی نفیسیا : - نو وی بکهفی
- نهو ی بکهفه

چکو (و) یا (ت) فاو له لی یا (نهو) سه میفاوله .

لی نهگه (د - یان - و) نه کهفتیه دفا بی ئاواپی هاتبا نفیسن : - نو وی بکهفی
- نهو وی بکهفه

(۱۴) - بئیره : بائیز عمر احمد - «راه و «راه» - کاروان - ژماره ۱۳۰ - ههولیر - تشرینی
به کمی ۱۹۸۳ - ل ۲۳) .

ههروسا بئیره : کوردویف - ژندهری بووری - ل ۱۴۰-۱۴۱) .

(۱۵) - دکوری (دامنی) ئینایه دیزیه : نهغه واتا «من به نهوانم داه دده ، «م» بکهرو «ن»
به رکاره - لهو (ی) نه جهناقه چکو چهوا دئی سی جهناق بهه فر هین .

باشه نهز دئی پساره کی کم (من ج به نهوانم دا) .

د بهر سفی دا دئی بیژم (من کتیه کم به نهوان دا) .

لغیده ری بو مه دیارده کو وی (ی) جهی (کتیب) ی گرتوو کو بهرکاری ئیکه ره
(بهرکاری راسته و خق) ، نو (ن) ی جهی (نهوان) گرتوو کو بهرکاری بهار بکاره (بهرکاری
ناراسته و خق) .